

Nr 13.

Av herr **Lindberg m. fl.**, *angående inrättande av en socialförsäkringsdomstol.*

Under de två eller tre senaste decennierna ha socialförsäkringar vartill staten bidrager i en eller annan form tagit en stor omfattning. För att nämna endast några få av dessa försäkringar kan erinras om sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Försäkringar finnas som staten visserligen icke i nämnvärd omfattning bidrager till men som ändock äro tillkomna på grund av lag och som upprätthållas på grund av gällande lag. Ett exempel härpå är olycksfallsförsäkringen. Vidare finnas socialförsäkringsliknande anordningar som exempelvis folkpensioneringen. I andra sammanhang åter kunna anföras frågor om understöd, som icke ha försäkrings karaktär men som ändock måste betraktas såsom en viss medborgerlig rätt att i vissa lägen erhålla. Dit kunna räknas blindhetsersättningen, särskilda barnbidragen, mödrahjälpen, kontantunderstödsverksamheten vid arbetslöshet, bostadsbidrag i samband med arbetslöshet eller ålderdom, vissa hjälpformer av fattigvårdskaraktär m. fl.

Fråga har varit uppe om socialvårdens organisation och i samband härmed frågan om inrättandet av en socialdomstol, som skulle övertaga handläggningen av vissa ärenden från kammarrätten, regeringsrätten och högsta domstolen. Denna socialdomstol skulle förläggas till socialstyrelsen och bestå av ledamöter huvudsakligast utsedda inom ämbetsverket. Någon ledamot skulle kunna vara från annat verk. Förslag till bestämmelser härom finnes utformat i SOU 1942: 56 sidorna 189—191. I ett senare betänkande från socialvårdskommittén, SOU 1950: 11, återkommer kommittén till frågan och redovisar (s. 273 o. ff.) yttrandena över det tidigare förslaget, men återkommer nu med större skärpa till det äldre förslaget. Bl. a. framhålls nu rörande kammarrättens roll i fattigvårdsärenden, att kammarrätten, såvitt kommittén kunnat finna, sällan på besvär av enskild ändrar länsstyrelsens beslut angående storleken av ett understöd. Kommittén anser att förklaringen härtill torde vara att kammarrätten saknar förutsättning för att utföra en sådan prövning. Än vidare anser kommittén att fasta garantier måste skapas för att tillsynsmyndighetens synpunkter bli beaktade vid utövanen av de dömande befogenheterna. Man anser vidare att det icke är möjligt att lägga de dömande befogenheterna i mål av ifrågasvarande slag hos ett organ, som arbetar helt skilt från socialstyrelsen.

Kommittén uppräknar på s. 278 i betänkandet de tvister som skulle komma att dragas inför den tänkta domstolens prövning, vilka ärenden här icke skola återgivas.

När det gäller en socialförsäkringsgren, nämligen olycksfallsförsäkringen, finnes en myndighet hos vilken försäkringstagare kan överklaga av försäkringsinrättning meddelat beslut i bl. a. ersättningsfrågor vid olycksfall. Denna myndighet har icke domstols karaktär, men dess beslut kunna icke överklagas. Denna myndighet, försäkringsrådet, är på sätt och vis paritetiskt sammansatt och har givetvis tillgång till jurister såsom ordförande och ledamöter. Fråga är nu om icke försäkringsrådet skulle kunna omorganiseras till en »socialförsäkringsdomstol» och som sådan få taga hand om alla socialförsäkringsärenden och varför icke även de av socialvårdskommittén tänkta ärendena.

Denna domstol skulle organiseras som en vanlig domstol, gärna med en partrepresentation som nu finnes i försäkringsrådet. Denna partrepresentation skulle då kunna vara olika för de olika grenarna av verksamheten, således att sakkunskap kunde tillföras domstolen då handläggning skedde av olycksfallsfrågor, sjukförsäkringsfrågor, arbetslöshetsförsäkringsfrågor och s. k. fattigvårdsärenden. På detta sätt skulle de senare frågorna kunna avdömas av organ, som arbeta helt skilt från socialstyrelsen, men där denas synpunkter kunde framföras.

Arbetslöshetsförsäkringsärenden kunna nu överklagas hos Kungl. Maj:t. Regeringsrätten handlägger ärenden rörande denna försäkring. På grund av den goda sysselsättning, som rått under senare år, ha de överklagade försäkringsärendena icke varit särdeles många, varför de heller icke utgjort någon större belastning för regeringsrätten. Man får emellertid befara att överklagningsärendena komma att bli flera framdeles, varför också regeringsrättens arbetsbörda kommer att ökas. Men alldeles oavsett detta bör tiden vara inne för en reform på hela detta område. Parterna böra beredas tillfälle att muntligen få plädera för sin sak inför domstol ungefär såsom inför arbetsdomstolen. Därmed gives också större stadga åt hela verksamheten. De försäkrade och understödstagarna få en stark känsla av att det icke är tillsynsmyndigheterna som i administrativ väg handlägga ärendena utan en administrativ domstol — men verklig och sakkunnig domstol — som slutgiltigt dömer i ärenden, som för den enskilde individen kunna vara nog så betydelsefulla.

När den obligatoriska sjukförsäkringen blir genomförd i praktiken uppstår här omedelbart frågan om en dömande myndighet. Redan nu faller sjukvårdsstyrelsen under allmän tillsyn, och redan nu kan det tänkas vara behov av en dömande myndighet med speciell sakkunskap. Helt andra bli förhållandena vid obligatorisk försäkring.

Detta område som här behandlats är så stort, så omfattande och så mång-

skiftande att man i den allmänna rättssäkerhetens intresse säkerligen bör skaffa en ytterligare kontroll över hela verksamheten eller i vart fall en myndighet till vilken klagande kunna vända sig i vissa fall för att erhålla bistånd till att få sin rätt. Härvid syftas till inrättandet av riksdagens socialförsäkringsombudsman. Jämsides med nuvarande JO och MO en riksdagens SO. Härom närmare i särskild motion.

När det gäller frågan om en socialförsäkringsdomstol kan nämnas att det i Schweiz tillämpas en rättsordning på socialförsäkringens område, som nära ansluter sig till den som föreslås i denna motion. I detta sammanhang kan det vara värt att citera det schweiziska förbundsrådets uttalande i samband med att frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen hänfördes till denna instans. »Den (försäkringsdomstolen) kommer på så sätt att bli en verklig socialförsäkringsdomstol med en organisation, som kommer att stimulera och underlätta utbytet av erfarenheter samlade på de olika sektorerna och sålunda möjliggöra ett bättre behärskande av hela området.» Den principiella vikten av att denna domstol är fristående från den övriga förvaltningen understrykes även.

Den fråga som här framförts är av sådan beskaffenhet, att den icke kan utredas av en motionär. Reformförslaget är också sådant att det kräver särskilt övervägande innan bindande beslut fattas. Till sin karaktär är det emellertid så betydelsefullt med en reform av detta slag, att åtgärder i motionens syfte kunna bli inkörsporten till en verklig samordning av hela vårt socialvårdsproblem, varför det synes vara enbart till fördel om här berörda förhållanden snarast bli sakkunnigt prövade samt därefter ånyo underställda riksdagens prövning.

På grund av vad ovan anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning rörande frågan om inrättandet av en socialförsäkringsdomstol samt

att utredningens resultat föreläggas riksdagen för prövning.

Stockholm den 15 januari 1952.

Carl Lindberg.

J. O. Gavelin.

G. E. Holm.

Jerker Svensson

i Göteborg.